

8 Δεκεμβρίου 2017

«Η Εκκλησία στα χρόνια της δικτατορίας»

[Πολιτισμός](#) / [Εκδηλώσεις](#)

* *Ιστορική και νομοκανονική προσέγγιση των σχέσεων Εκκλησίας και Πολιτείας κατά τη διάρκεια της Επταετίας (1967-1974). Παρουσιάστηκε στην Αθήνα το βιβλίο του θεολόγου καθηγητή Χάρη Ανδρεόπουλου.*

Σε μια από τις πλέον σκοτεινές και δυσερμήνευτες περιόδους της σύγχρονης εκκλησιαστικής ιστορίας αναφέρεται το βιβλίο του Λαρισαίου θεολόγου καθηγητή, δρος Εκκλησιαστικής Ιστορίας του ΑΠΘ Χαράλαμπος (Χάρη) Ανδρεόπουλου, μια επιστημονική πραγματεία που έρχεται να ρίξει φώς στις σχέσεις της διοικούσας Εκκλησίας και της Πολιτείας της περιόδου 1967 - 1974, όπως αυτές διαμορφώθηκαν υπό το κράτος της εγκαθιδρυθείσας την 21η Απριλίου 1967 επτάχρονης δικτατορίας. Το βιβλίο παρουσιάσθηκε σε εκδήλωση που διοργάνωσε η εφημερίδα «Χριστιανική» με αφορμή την συμπλήρωση εφέτος των 50 χρόνων από την επιβολή της δικτατορίας της 21ης Απριλίου 1967 και η οποία πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή πλήθους κόσμου το βράδυ της περασμένης Παρασκευής (01.12.2017) στο βιβλιοπωλείο «Εν Πλω», στην Αθήνα.

Για το βιβλίο, το οποίο τιτλοφορείται «Η Εκκλησία κατά τη δικτατορία 1967-1974. Ιστορική και νομοκανονική προσέγγιση» και κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Επίκεντρο» της Θεσσαλονίκης, μίλησαν ειδικοί επιστήμονες από τον χώρο της νομικής και θεολογικής επιστήμης καθώς και εκπρόσωπος της Αρχιεπισκοπής Αθηνών εξάιροντας το περιεχόμενό του, καθώς και την μεθοδικότητα και επιστημονική συνέπεια του συγγραφέα.

ΟΜΙΛΙΕΣ

Ο πρώτος των ομιλητών κ. Γεώργιος Ιατρού, δικηγόρος, δρ. Εκκλησιαστικού Δικαίου της Νομικής του ΕΚΠΑ υποστήριξε ότι «η προκειμένη πραγματεία αποτελεί πρωτότυπη εργασία δεδομένου ότι δεν διστάζει να καταπιασθεί με ένα θέμα που πενήντα χρόνια μετά εξακολουθεί να αποτελεί “σημείον αντιλεγόμενον” και να παρουσιάζεται συνήθως μονομερώς και ανεπαρκώς προκειμένου να εξωραϊσθούν ή να καταδικασθούν πρόσωπα, καταστάσεις και ενέργειες της περιόδου αυτής». Ο ομιλητής ανέφερε ότι σκοπός του συγγραφέα είναι η εξέταση, κατανόηση και ανάδειξη των αιτίων και των διαδικασιών μέσω των οποίων η Εκκλησία της Ελλάδος επηρεάσθηκε, συμμετείχε, έδρασε και επέδρασε στις πολιτικές εξελίξεις υπό το κράτος της επτάχρονης δικτατορίας. Ιδίως δε στο ζήτημα της διαμόρφωσης των σχέσεων Εκκλησίας και Πολιτείας την ταραχώδη εκείνη περίοδο, κεντρική θέση κατέχουν (τα απαντώμενα στη μελέτη) ερωτήματα σχετικά με το «πώς;» και το «γιατί;» οι πολιτειακές επιδιώξεις της ηγεσίας της δικτατορίας βρήκαν ελεύθερο πεδίο δράσεως στον εκκλησιαστικό χώρο. Ο κ. Ιατρού επεσήμανε ότι «ο συγγραφέας με την εναργή και λεπτομερή από νομοκανονικής και θεολογικής πλευράς ανάπτυξη του υλικού του προσφέρει εφαλτήριο περαιτέρω αναζητήσεων για όποιον επιθυμεί να εμβαθύνει με μεθοδικότητα και επιστημονική συνέπεια, όπως και ο ίδιος ο συγγραφέας πράττει,

σε μια περίοδο της νεότερης εκκλησιαστικής και πολιτικής ιστορίας μας η οποία αφήνει, όσο μάλιστα παρέρχεται ο χρόνος, πολλά περιθώρια ακόμη να αποκωδικοποιηθούν και να προβληθούν πτυχές της, που έως σήμερα παραμένουν ανέγγιχτες». Ο δεύτερος ομιλητής κ. Ανδρέας Αργυρόπουλος, θεολόγος (Μ.Τη) – συγγραφέας και διευθυντής Γυμνασίου, ανέφερε ότι η μελέτη φωτίζει πολλές και σημαντικές, πλην αποσιωπημένες μέχρι σήμερα, πτυχές της ιστορικής αυτής περιόδου (1967-1974) οι οποίες αφορούν είτε στις ευθύνες που βαρύνουν ανωτάτους κυρίως κληρικούς για τη σύμπλευση της τότε εκκλησιαστικής διοίκησης με το δικτατορικό καθεστώς, είτε στην αντίσταση που προέβαλλαν ιεράρχες της εποχής, και κυρίως οι Μητροπολίτες Ελευθερουπόλεως Αμβρόσιος Νικολάου, ο Φλωρίνης Αυγουστίνος Καντιώτης μέσω των δικαστικών προσφυγών τους, για την αποδόμηση και εν τέλει την κατάλυση του αντικανονικού συστήματος διοικήσεως που είχε τότε επιβληθεί επί αρχιεπισκοπείας Ιερωνύμου Α΄ (Κοτσώνη). Ο κ. Αργυρόπουλος αναφέρθηκε, επίσης, στην αντιστασιακή δράση κληρικών, όπως ο τότε Επίσκοπος Ανδρούσης (και νυν Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας) Αναστάσιος Γιαννουλάτος που μαζί με τον π. Γεώργιο Πυρουνάκη και τον διάκονο Τιμόθεο Λαγουδάκη στάθηκαν στο πλευρό των συλληφθέντων φοιτητών της Νομικής, ενώ ιδιαίτερη μνεία έκανε στους αγώνες της «Χριστιανικής Δημοκρατίας» και του Προέδρου της Νίκου Ψαρουδάκη εναντίον του δικτατορικού καθεστώτος και της τότε διορισμένης – και γι΄ αυτό αντικανονικής – εκκλησιαστικής ηγεσίας υπό τον Αρχιεπίσκοπο Ιερώνυμο Α΄ (Κοτσώνη). Τέλος, εκτίμησε ότι 50 χρόνια μετά τη δικτατορία ήλθε πλέον ο καιρός για μια επίσημη διακήρυξη συγγνώμης εκ μέρους της διοικούσας Εκκλησίας, για την πολιτική και ιδεολογική στήριξη που παρείχε στο δικτατορικό καθεστώς η διορισμένη – και γι΄ αυτό αντικανονική – «Αριστίδην» Ιερά Σύνοδος του 1967, καθώς, όπως τόνισε, επρόκειτο για μια συμπίεση απολύτως ασύμβατη με το Ευαγγέλιο.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ

Ακολούθησε σύντομος χαιρετισμός του εκπροσώπου του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ιερωνύμου Β΄ και συγκεκριμένα του πανοσιολογιωτάτου αρχιμανδρίτου π. Σιλουανού Ιωάννου. Ο π. Σιλουανός, αφού εξήγησε την αδυναμία του κ. Ιερωνύμου να παρευρεθεί - παρότι θα το ήθελε - λόγω της χοροστασίας του την ίδια ώρα στον πανηγυρικό εσπερινό στο Μήλεσι της Αττικής για την εορτή του Οσίου Πορφυρίου του Κausοκαλυβίτου, μετέφερε τις ευχές του Μακαριωτάτου κ. Ιερωνύμου για επιτυχία στην εκδήλωση καθώς και τα συγχαρητήριά του προς τον συγγραφέα για τη «νηφάλια προσέγγιση και τον επιστημονικό τρόπο» με τον οποίο πραγματεύθηκε τη μελέτη του.

- Ο Πρόεδρος της «Χριστιανικής Δημοκρατίας», δικηγόρος κ. Γιάννης Ζερβός κλείνοντας την συζήτηση και συνοψίζοντας τα συμπεράσματα ανέφερε ότι η εκδήλωση ήταν από τις καλύτερες που έχει διοργανώσει η εφημερίδα «Χριστιανική», χαρακτηρίζοντας υψηλό τόσο το επίπεδο των εισηγήσεων, όσο και του επακολουθήσαντος διαλόγου. Παράλληλα ευχαρίστησε τον συγγραφέα, θεολόγο καθηγητή κ. Χάρη Ανδρεόπουλο για την ουσιαστική συμβολή του στην ανάδειξη των όσων έγιναν την περίοδο της δικτατορίας έχοντας ταλαιπωρήσει την Εκκλησία και σκανδαλίσει τους πιστούς επί δεκαετίες. Αναφερόμενος στη μελέτη είπε ότι αυτή ως ένα καθαρά επιστημονικό πόνημα υπερβαίνει τις

στρατευμένες απλουστεύσεις για τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν τόσο κατά την παπαδοπουλική, όσο και την ιωαννινδική περίοδο δίδοντας έρεισμα για περαιτέρω έρευνα και εξαγωγή συμπερασμάτων. Τέλος, αναφερόμενος σε αναφορές του συγγραφέα, προς τις οποίες και συνέκλινε η συζήτηση, ότι πολλοί από τους εμπλεκόμενους στις αντικανονικές παρεκκλίσεις ιεράρχες ήταν αμέμπτου ηθικής, ο κ. Ζερβός, συμπερασματικώς, ετόνισε, ότι «το εκκλησιαστικό ήθος είναι πολύ ευρύτερο από ένα κώδικα ατομικής ηθικής που είναι διατεθειμένος να συνυπάρξει με ένα τυραννικό καθεστώς και σε τελευταία ανάλυση να παραβιάζει τους Κανόνες της Εκκλησίας».

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Ι.Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ

Σημειώνεται ότι το βιβλίο προλογίζει ο ομ. καθηγητής Εκκλησιαστικού Δικαίου της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και πρόεδρος της Εταιρείας Εκκλησιαστικού και Κανονικού Δικαίου κ. Ιωάννης Μ. Κονιδάρης, σημειώνοντας, μεταξύ άλλων, τα εξής: «Εως σήμερα, έχουν γραφεί πολλά και από πολλούς για όψεις και ζητήματα της περιόδου αυτής. Το πρώτον όμως επιχειρείται με την παρούσα διατριβή η συνολική και συστηματική περιγραφή και αποτίμηση της περιόδου αυτής. Η άρτια και λεπτολόγος συγκέντρωση του υλικού, η αναλυτική εκδίπλωσή του, η παρουσίαση όλων των έως σήμερα εξενηχθεισών απόψεων επιμέρους ζητημάτων και η κριτική θεώρησή τους, με οξυδέρκεια και ευθυκρισία,

αποτελούν ένα εγχείρημα το οποίο απαιτεί μεγάλη επιμέλεια, άριστη γνώση του πλήθους των πηγών και της βιβλιογραφίας, εδραία επιστημονική κατάρτιση και αντικειμενική κρίση. Τα προαπαιτούμενα αυτά πληροί η συγγραφή του κ. Ανδρεόπουλου έτσι, ώστε η μετά χείρας διατριβή όχι μόνο να αποτελεί ένα έργο-σταθμό για την εκκλησιαστική ιστορία, αλλά και εφαλτήριο για περαιτέρω αναζητήσεις σε συναφείς κλάδους, όπως το εκκλησιαστικό δίκαιο ή/και η πολιτική ιστορία του τόπου μας».

Αξίζει να σημειωθεί ότι το βιβλίο συγκαταλέχθηκε από την τρέχουσα ακαδημαϊκή χρονιά (2017-2018) στην κατηγορία των επιστημονικών συγγραμμάτων (υπηρεσία διαχείρισης συγγραμμάτων «ΕΥΔΟΞΟΣ») ως εγχειρίδιο διδασκαλίας σε ΑΕΙ (στην Ανωτάτη Εκκλησιαστική Ακαδημία Αθηνών / Τμήμα Ιερατικών Σπουδών, ανάμεσα στα επιλεγόμενα συγγράμματα για το μάθημα του 4ου - εαρινού - εξαμήνου «Εκκλησιαστική Ιστορία της Ελλάδος»).

* Μετά τις εορτές του Νέου Έτους το βιβλίο θα παρουσιασθεί σε ανάλογες εκδηλώσεις στη Θεσσαλονίκη, στη Λάρισα, κ.α., για το ευρύ κοινό, ενώ έχουν προγραμματισθεί, κατόπιν σχετικών προσκλήσεων, και παρουσιάσεις για φοιτητές σε συνεργασία με καθηγητές των τομέων Ιστορίας των Τμημάτων Θεολογίας του ΕΚΠΑ και του ΑΠΘ.

<http://bit.ly/2BlwUfG>